

Indrukken uitdrukken

Bert De Ridder: Indrukken uitdrukken. Deel 1: Taal en communicatie; deel 2: mondelinge communicatie; deel 3: schriftelijke communicatie. Leuven/Amersfoort: Acco, 1988 (deel 1); 1990 (deel 2); 1989 (deel 3).

Indrukken uitdrukken is een reeks van drie handboeken die een 'bewuster en trefzekerder taalgebruik' nastreven. Ze zijn bestemd voor leerlingen van het hoger secundair onderwijs en studenten van het hoger onderwijs. Deel 1 gaat over *taal en communicatie* in het algemeen, deel 2 over *mondelinge communicatie* en deel 3 over *schriftelijke communicatie*.

Elk deel is op dezelfde manier gestructureerd. Over een aantal deelonderwerpen wordt een theoretische inleiding gegeven door de auteur, waarin hij inzichten uit recente linguïstische vakliteratuur vertaalt tot op het niveau van de leerlingen (b.v. Stutterheim, Van den Toorn, Appel, Schaerlaekens, Beheydt). Daarop volgt een reeks opdrachten die uiteenvallen in twee groepen: vragen die dienen om de inhoud van de theoretische inleiding te doorgronden, en opdrachten die tot doel hebben de transfer te maken naar het eigen taalge-

bruik van de leerlingen. Een bibliografie van recente moedertaal didactische literatuur en een register met trefwoorden sluiten elk deel af.

In deel 1 wordt *taal en communicatie* uiteengezet in 14 verschillende hoofdstukken. Eerst wordt het verschijnsel 'taal' voorzichtig afgetast, wat uitmondt in een definitie die vanaf hoofdstuk 2 wordt aangehouden, namelijk 'de door de mens ontworpen gesproken en geschreven taalsystematiek' (p.23). Hoofdstuk 3 bevat een hele reeks opdrachten over taalhandelingen. In de twee volgende hoofdstukken wordt door middel van een uitgebreid zender/ontvanger-model uitvoerig stilgestaan bij communicatie, en wordt de efficiëntie van taal als communicatiemiddel onder de loupe genomen. De titel van hoofdstuk 6 luidt: 'wat is een taal?', niet te verwarren met die van hoofdstuk 2: 'wat is taal?'. Ver-

volgens wordt uitgeweid over kindertaal (hoofdstuk 7), over de relatie tussen taal en denken (hoofdstuk 8) en over het ontstaan van woorden (hoofdstuk 9). De twee volgende hoofdstukken gaan de sociologische toer op: taalvariëteiten in het Nederlands, en taal en milieu. Verhullend taalgebruik tenslotte komt ter sprake in de laatste drie hoofdstukken: taalverloeding en -manipulatie, taalseksismen en reclametaal.

Deel 2, dat het laatst verschenen is, gaat uitsluitend over *mondelijke communicatie*. In de eerste drie hoofdstukken ligt het accent op het spreken: efficiënt en boeiend spreken, voorlezen, en articulatorische fonetiek. De twee volgende hoofdstukken gaan over interactie: de meest voorkomende gespreksvormen worden opgesomd (hoofdstuk 4) en er worden concrete richtlijnen gegeven voor een opbouwende gedachtenwisseling in podium- en groeps-gesprekken (hoofdstuk 5). Het interview krijgt daarin een aparte plaats. Hoofdstuk 6 tenslotte spitst alle aandacht toe op echt, diepgaand luisteren. Aansluitend zijn een aantal beoordelingsbladen voor gesprekken opgenomen die de leerlingen als observator of als deelnemer meemaken.

Deel 3 bevat 7 hoofdstukken over *schriftelijke communicatie*. Lezen en schrijven nemen elk ongeveer de helft van het aantal pagina's in beslag. De eerste twee hoofdstukken gaan over lezen: 'de leesbare wereld' (hoofdstuk 1) over het belang van lezen, soorten lectuur en soorten lezen, en 'aspecten van doelgericht lezen' (hoofdstuk 2) over leesdoelen en -strategieën. De opdrachten werken met verschillende tekstsoorten, waaronder ook tabellen en grafieken. 'De schrijfbaar wereld' (hoofdstuk 3) luidt het deel over schrijven in. Na enkele overwegingen omtrent spelling (hoofdstuk 4) komen in de twee volgende hoofdstukken een aantal tekstvormen aan bod die belangrijk zijn voor verdere studie of voor het beroepsleven: samenvattingen, synthe-

ses, informatieve en commentariserende teksten. De opdrachten bevatten een aantal oefeningen op deelvaardigheden. Hoofdstuk 7 tenslotte behandelt een aantal argumentatievormen.

De logica achter de lineaire structuur van de verschillende boekdelen is soms ver te zoeken; dat heeft de lezer zelf wellicht al kunnen opmaken uit de voorgaande beschrijving. Een uitvoerige inleiding met de visie van waaruit het drieluik geconcipeerd is, ontbreekt. Daardoor dreigen een groot aantal hoofdstukken een onafhankelijk leven te leiden, wat misschien ook wel de bedoeling was van de auteur. In een beknopte inleiding vermeldt hij dat de lineariteit niet gerespecteerd dient te worden en dat er ook topics uit verschillende delen gelijktijdig behandeld kunnen worden; er zijn trouwens in voetnoot tal van verwijzingen naar andere hoofdstukken opgenomen.

In een handboek voor een 'bewuster en trefzekerder taalgebruik' kan uiteraard niet alles aan bod komen: de auteur heeft een aantal keuzes moeten maken. Die keuzes dienen m.i. eveneens in een inleiding beargumenteerd te worden om de lezer/gebruiker een concreet idee te geven van wat hij van het boek mag verwachten. In deel 3 bij voorbeeld heeft de auteur binnen het onderdeel 'schrijven' geopteerd voor tekstsoorten die voor het verdere leven en het beroepsleven belangrijk zijn. Om de term 'normale functionaliteit' uit de inleiding ten volle waar te kunnen maken, zouden ook functionele teksten uit het leven van alledag aan bod moeten komen, b.v. formulieren, brieven, korte boodschappen voor huisge-noten. De auteur vermeldt terloops dat die weinig of geen problemen opleveren, wat nog maar de vraag is. Ook laat hij de tekstsoort brieven bewust buiten beschouwing met als argument (in voetnoot) dat er al heel veel handboeken bestaan om goede brieven te leren schrijven. Met dit voorbeeld heb ik alleen maar willen aantonen dat de

titel van deel 3 'schriftelijke communicatie' meer verwachtingen oproept dan wat er effectief aan bod komt in het boek zelf. De lezer verneemt pas in de tweede helft van het boek (in hoofdstuk 5 op p. 117) dat hij misschien op zijn honger zal blijven zitten.

Een andere schaduwzijde is het door elkaar lopen van leerlingenboek en docenten-handleiding. De theoretische inleidingen en opdrachten richten zich in eerste instantie tot de leerlingen/studenten. Nochtans wordt er tussendoor gerefereerd naar moedertaal-didactische publikaties en zijn er in sommige voetnoten didactische tips voor de leerkracht opgenomen.

Om als leerlingenboek te gebruiken lijkt het geheel me om verschillende redenen niet zo geschikt. Ten eerste wordt er voortdurend deductief gewerkt: aan een theoretische inleiding koppelt de auteur een reeks opdrachten. Soms doet hij in voetnoot een suggestie voor een inductieve aanpak, namelijk vanuit één van de opdrachten aan theorievorming doen. Ten tweede is de theorie vaak te didactisch georiënteerd. In deel 3 bij voorbeeld wordt een theoretische uiteenzetting gegeven over de verschillende leesstrategieën.

Hoe dan ook, het drieluik bevat ontzettend veel waardevol tekst- en oefenmateriaal om in de klas mee te werken. Zowel het aanbod van taalbeschouwende als dat van taalhandelende opdrachten is erg groot. De opdrachten zijn ook bijzonder gevarieerd. Afgezien van een klein aantal gesloten vragen, zijn de meeste vragen bij de theoretische inleidingen divergent en evaluatief. Verder bevat elk boekdeel een hele reeks boeiende doe-opdrachten die een beroep doen op de verschillende vaardigheden. Ook dramatische werkvormen komen geregeld aan bod.

Het tekstmateriaal waarmee in de opdrachten gewerkt wordt, is verscheiden: uittreksels uit (populair)wetenschappelijke teksten, artikels uit kranten en weekbladen (b.v. Knack, Humo), beeldmateriaal (b.v. cartoons, pictogrammen), aankondigingen en advertenties, gedichten, interviews, enz.

Kortom, het drieluik kan ongetwijfeld zijn diensten bewijzen als bron om uit te putten door de leerkracht.

Rita Rymenans
Romeinse put 50
2650 Edegem

T U S S E N D O O R

Groepsleider voor leesclubs

Een leesclub heeft de bedoeling om van gedachten te wisselen met andere lezers over hun ervaringen met eenzelfde literair werk.

Het boek speelt op die manier een groepsvormende rol.

KCLB richt de cursus Groepsleider voor leesclubs in om bibliothecarissen, mensen uit het verenigingsleven en leerkrachten gesprekstechnische vaardigheden bij te brengen. Daarnaast wordt er ook aandacht besteed aan de literaire vorming, principes van vormings- en groepswork, ontmoeting met auteurs, praktische organisatie e.d.

De cursus vindt plaats op vier zaterdagen (21 september, 12 oktober, 9 november en 7 december) van 9.30 uur tot 17 uur. Uiterste inschrijvingsdatum: 14 september 1991.

De volledige cyclus kost 4000 fr.

Inlichtingen: KCLB, Mutsaertstraat 32, 2000 Antwerpen, tel. 03/232.77.94.